

Ayşən Rövşən gızı Vəlibəyli

UOT:330.002.6; JEL: O39.

Müasir dövrdə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişaf xüsusiyyətləri

Xülasə

Məqalədə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının müasir inkişaf təcrübəsi araşdırılır. Dünyada bu sektorun inkişafı ilə bağlı əldə olunan müsbət təcrübəyə münasibət bildirilir. Həmçinin, Azərbaycan Respublikasında da informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının təşkili və inkişaf vəziyyəti qiymətləndirilir. Ölkədə bu sektorun inkişafı ilə bağlı müəllif fikirləri irəli sürülür.

Açar sözlər: İKT, sosial-iqtisadi inkişaf, biznes mühiti

Giriş

Müasir dünyanın intensiv inkişaf mərhələsinə daxil olduğu XXI əsrdə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının (İKT) geniş tətbiqi sosial-iqtisadi münasibətlərin təkmilləşməsinə, innovasiya fəaliyyətinin təhsil, səhiyyə, məşğulluq və iqtisadiyyat sahələrində əhəmiyyətli dərəcədə irəliləyişlər əldə olunmasına səbəb olmuşdur. İKT iqtisadiyyatın rəqabət qabiliyyətliliyini artıraraq, onun dünya təsərrüfat sistemində inteqrasiya imkanlarının yüksəlməsinə, dövlət idarəçiliyinin və yerli idarəetmə sisteminin səmərəliliyinin artmasına zəmin yaratmaqdadır. İnformasiya texnologiyalarının inkişafı nəticə etibararı ilə cəmiyyəti keyfiyyətə yeni bir mərhələyə - informasiya cəmiyyətinə keçidinin təmin olunmasına təkan verir. Azərbaycanda qeyri-neft sektorunun inkişafı öz vacibliyi ilə çıxış etməkdədir və bu sektora aid sahələrin də tarazlı və davamlı inkişafına diqqət artmaqdadır. Bütün bu zərurətlər həm də İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarının da əsaslı şəkildə və müasir tələblər baxımından inkişafını ön plana çəkməkdədir. Müasir şəraitdə İKT sisteminin davamlı və dayanıqlı inkişafının təmin olunması, eyni zamanda intellektual potensialının gücləndirilməsi və biznesin mühitinin genişləndirilməsi ilə bərabər həyata keçirilməkdədir. Mövcud baxış ölkədə qəbul olunan proqram və strateji sənədlərdə öz əksini tapmaqdadır. İKT bir sistem olaraq, idarəetmədə, sosial sahələrdə (təhsil, səhiyyə, sosial müdafiə və s.), maliyyə bazarlarında və biznes sektorunda yeni dəyərlər yaratmaqla, artıq ictimai-iqtisadi münasibətlərin əsas vacib tərkib hissəsinə çevrilməkdədir.

Beynəlxalq təcrübədə İKT sisteminin inkişaf xüsusiyyətləri

Müasir dövrdə İKT sektorunda yeni-yeni məhsullar daim tətbiq olunur və onlarsız iqtisadi inkişafı qəbul etmək də mümkün deyildir. Belə ki, İKT sektorundakı nailiyyətlər bütövlükdə hər bir ölkənin inkişaf səviyyəsini ifadə etməkdədir. Elmtutumlu, rəqabətqabiliyyətli istehsalatların dünya bazarında rolunun artması və onların emal sənayesinin strukturundakı payının yüksəlməsi hazırda dünyanın ən inkişaf etmiş ölkələrinin iqtisadiyyatının və bütövlükdə dünya iqtisadiyyatının inkişafında özünü göstərən başlıca tendensiyadır. Bu amil özlüyündə istehsalın elmi tədqiqatlara olan tələbatını daha gücləndirir. İnformasiya-kommunikasiya fəaliyyəti sahəsində innovasiya siyasəti bütün iqtisadiyyatın yüksəlişi ilə bağlı olur. Dünya ölkələrinin inkişaf mövqelərinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı mümkün mexanizmləri qiymətləndirmək üçün informasiya-kommunikasiya fəaliyyətinin imkanlarından daha çox istifadə olunur. Dünya təcrübəsi göstərir ki, telekommunikasiya, informasiya texnologiyaları fasiləsiz, sürətli, əsaslı

dəyişikliklərə məruz qalan rəqəmsal media sahələrinə çevrilmişdir. Belə ki, hər bir an bütün ölkələrdə, dünya texnoloji innovasiyalarının ürəyində-elmi-tədqiqat mərkəzlərində, dünyada aparıcı şirkətlərin daxilində orijinal ideya, sığrayış qərarı, yeni təklif, yeni alıcı uğrunda marketinq müharibələri aparılır. Kommunikasiya və yeni texnologiyalar sahəsi insanın gündəlik fəaliyyətinin bütün sahələrinə nüfuz edərək, bizim şəxsi və iş həyatımıza, sosial sahəmizə, iqtisadiyyatımıza, dünya birliyində ölkənin imicinə və statusuna təsir dərəcəsinə görə ən əhəmiyyətli sahələrdən biridir. Tədqiqatlar deməyə əsas verir ki, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişafı və iqtisadi rifah arasında sıx əlaqə mövcuddur. Yüksəksürətli rabitə və internet-çıxış texnologiyalarının inkişafına güclü diqqət İKT layihələrinin inkişafı üçün başlıca stimuldur. Bu da milli iqtisadiyyatların inkişafı üçün əlverişli mühit yaratmaqla aşağıdakı müsbət irəliləyişlərə səbəb olur:

- Texnoloji tərəqqinin sürətlənməsinə;
- Region və ölkələrdə ÜDM-in artımına;
- Xarici sərmayələrin cəlbini edir.

İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişafı iqtisadiyyatın modernləşdirilməsinin strateji istiqamətlərindən biri hesab edilməkdədir. Xüsusilə də telekommunikasiya infrastrukturunun inkişafına qoyulan investisiyalar hər bir ölkənin uzunmüddətli perspektivdə strateji mövqeyinin gücləndirilməsinə imkanlar yaradır. Müasir yeni texnologiyalar və innovasiya xidmətləri sahəsində irəliləyiş:

- ⇒ cəmiyyətin informasiyalaşmasının və texnoloji savadlılığının artmasına;
- ⇒ rabitənin keyfiyyətinin və rahatlığının yüksəldilməsinə;
- ⇒ sosial elektron portallarının yaranmasına və inkişafına;
- ⇒ internet tariflərinin və İT xidmətlərinin maya dəyərinin azalmasına;
- ⇒ region və ölkələrin iqtisadiyyatı səviyyəsində multimedia kontentinin bir çox formalarının əlçatanlığına;
- ⇒ yeni biznes və iş yerlərinin yaradılmasının stimullaşdırılmasına;
- ⇒ əhəlinin həyat keyfiyyətini yaxşılaşdırılmasına xidmət edir.

İKT-nin inkişaf səviyyəsinin ölçülməsi siyasətdə problemlə sahələrin təhlili və yeni texnologiyaların tətbiqi istiqamətində tərəqqinin monitorinqinin həyata keçirilməsi məqsədilə təcrübədə istifadə olunur. Belə ki, ölkənin informasiyalaşdırılmasının ümumi səviyyəsinə təsir edən əsas amillər (İKT inkişafı/ICT Development/şəbəkə Readiness) müvafiq göstəricilərlə ifadə olunur:

- ⇒ Rəqabətin səviyyəsi;
- ⇒ Elmi-texniki tərəqqinin maliyyəkişmə həcmi;
- ⇒ İnnovasiya tədqiqatlarının səviyyəsi və həcmi;
- ⇒ Əhəlinin texnoloji maariflənmə səviyyəsi.

Müasir inkişaf mühitində dünyada bir çox istiqamətlərdə mühüm dəyişikliklər baş verməkdədir. Müvafiq dəyişiklikləri ilk növbədə aşağıdakı kimi xarakterizə etmək mümkündür:

- ⇒ İnsan həyatına qeyri-adi həcmdə və böyük sürətlə müxtəlif informasiyaların daxil olması, həmçinin, insanın həyat fəaliyyətinin keyfiyyətə dəyişməsi;
- ⇒ İnformasiya axtarışı, onun sistemləşdirilməsi və ötürülməsinin müasir vasitə və texnologiyalarından istifadə edilməsi nəticəsində informasiya prosesləri barədə təsəvvürlərin kökündən dəyişilməsi.

Yüksək texnologiyaların inkişafı, iqtisadiyyatdakı böyük struktur dəyişiklikləri və yeni idarəetmə üsullarının tətbiqi sayəsində dünyanın bir sıra inkişaf etmiş ölkələri - ABŞ, Yaponiya və Qərbi Avropa XX əsrin II yarısından etibarən sənaye mərhələsindən informasiya mərhələsinə keçmişdir [5, s.39]. İnformasiya kommunikasiya texnologiyalarının

ictimai həyatın bütün sahələrinə nüfuz etməsini, İKT-dən istifadə olunmaqla iqtisadiyyatın, siyasi və sosial fəaliyyətin yeni üsullarla idarə edilməsini nəzərə alan sosioloqlar əvvəlcə sənayedən sonrakı (postindustrial), sonra isə informasiya cəmiyyəti barədə fikir yürütməyə başlamışlar. Postindustrial ölkələrə əsasən xidmət sahəsinə ümumi daxili məhsulun (ÜDM) yarısından çox hissəsi düşən dövlətlər aid edilir. Bu tip ölkələrə ABŞ (ÜDM-nin 80%-i xidmət sahəsinin payına düşür), Avropa İttifaqı ölkələri (ÜDM-nin 69,4%-i xidmət sahəsinin payına düşür) və Yaponiya (2005-ci ildə ÜDM-nin 66,7%-i xidmət sahəsinə düşür) daxildir [6,s.46]. Postindustrial cəmiyyətdə elmtutumlu, təbii ehtiyatlar qoruyucu və yüksək informasiya texnologiyalı (mikroelektronika, proqram təminatı, telekommunikasiya, robot texnikası, biotexnologiya və s.) sahələr daha çox inkişaf edir. İnformasiya cəmiyyət həyatının bütün sahələrini, o cümlədən məişəti, incəsənəti və mədəniyyəti də əhatə edir. Bu cəmiyyətdə insan faktorunun rolu və əhəmiyyəti yüksəldiyindən fiziki əməyin payı azalaraq, öz yerini avtomatlaşdırılmış, əqli və yaradıcı əməyə verir.

Dünya təcrübəsi deməyə əsas verir ki, müasir yüksək texnologiyalar cəmiyyətləri dəyişdirməkdə davam edir. Belə ki, son illər inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələrdə mobil telefon, internet və genişzolaqlı kanallara çıxışın kəskin şəkildə yaxşılaşdığı müşahidə olunur. Belə tendensiyalar dünya ölkələrinin rəhbərləri tərəfindən informasiya cəmiyyəti məsələləri üzrə yüksək səviyyədə keçirilən ümumdünya görüşlərində də vurğulanır. Müasir Avropa yenidən texnoloji qarışıqlıq üzərində dayanmaqdadır. Belə ki, bu dəfə vəzifə internet və ya mobil telefon kimi hər hansı bir inqilabi texnologiyayı tətbiq etməkdən ibarət deyildir. Avropa iqtisadiyyatı informasiya və kommunikasiya texnologiyalarına yüksək maliyyə yatırımlar edir və əsas önəmli məsələ belə investisiyalardan faydalana bilməklə bağlıdır. İKT ABŞ-da 1990-cı illərin əvvəllərindən məhsuldarlığın yüksək artımına nail olunmasında əsas rollardan birini bu sektor oynamışdır. Lakin, İKT-nin istifadəsində bu uğurlar davamlı olaraq təkrarlanmayıb. Yüksək xərclərə və mürəkkəb İKT infrastrukturunun geniş tətbiqinə baxmayaraq, Avropa ölkələri iqtisadi artımın və əmək məhsuldarlığının əsas göstəricilərinə görə əvvəlki kimi yüksək inkişaf göstəricilərinə malik deyillər. Bu baxımdan belə bir ciddi yanaşma qarşıda dayanmaqdadır:

- ⇒ İKT-yə qoyulan investisiyalar ABŞ-da olduğu kimi, iqtisadi artım və məhsuldarlığın artmasına gətirib çıxarmır;
- ⇒ İKT-nin xidmət və məhsullarının daha sürətli və səmərəli olması üçün hansı tədbirlər zəruridir.

Lissabon zirvə görüşündə (2000) qarşıya qoyulan iqtisadi inkişaf məqsədləri ("Lissabon strategiyası" təşəbbüsü) bu məsələlərin həlli üçün qızğın baxışları əks etdirir və Avropa və bir sıra aparıcı ölkələrin sonrakı təşəbbüsləri gələcək inkişaf məqsədlərini müəyyənləşdirməyə yönəlməsi ilə nəzərə çarpır. Bütün hallarda bu yolla gedilən inkişaf ləng və qeyri-müəyyən şəkildə baş verməsi ilə də müşahidə olunur. Əksər Avropa ölkələri üçün hələ İKT investisiyalarının artımın və məhsuldarlığın sürətlənməsində özünü göstərmə vaxtı çatmamağı hiss edilir [7]. İnkişaf etmiş ölkələrdə İKT ilə iqtisadi artım arasında sıx korrelyasiya asılılığı mövcuddur. 60 ölkə üzrə "Economist Intelligence Unit"-in həyata keçirdiyi struktur təhlili, ümumiyyətlə, inkişaf etmiş ölkələrdə İKT-nin iqtisadi artımla güclü qarşılıqlı əlaqədə olduğunu təsdiq edir. Eyni zamanda, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə İKT-nin təsiri azdır və aparılan təhlil belə bir fikir yaradır ki, bəlkə də İKT adambaşına düşən ÜDM-in artımını yalnız öz inkişafında müəyyən həddə çatdıqdan sonra təmin etməyə başlaya bilər.

Avropa son illər iqtisadi artım baxımından ABŞ-dan geri qalır və burada İKT sektorunun rolu da həzərə alınmalıdır. İKT-nin 0,4% - 0,52%-i ABŞ-da adambaşına düşən

ÜDM-in artımı ilə avrozonanın böyük üçlüyündə (Almaniya, Fransa, İtaliya) 1995-ci ildən 2002-ci ilə qədər olan dövrdə fərq yaradır. Skandinaviya ölkələri və İrlandiya İKT baxımından ən inkişaf etmiş ölkələrdir. Bu ölkələr ABŞ-ın fonunda bir sıra sahələrdə, xüsusilə də İKT-dən istifadə etməklə məhsuldarlıqda irəliləyişin əldə edilməsi baxımından yaxşı görünür. Böyük Britaniya İKT-dən məhsuldarlığın artması şəklində belə faydanı qiymətləndirməlidir, lakin ölkədə İKT-nin inkişafının yüksək səviyyəsi və biznesin aparılmasının əlverişli şərtləri gələcəyə nikbin baxmağa əsas verir. Digər Avropa ölkələrinin nəticələri birmənalı deyildir, belə ki, Niderland və Avstriya bəzi sahələrdə yüksək səviyyədədir, Cənubi Avropa ölkələrində isə vəziyyət qanəedici hesab olunmur [10].

Davosda keçirilmiş forum (2010) bir daha İKT-nin dünyada geniş tətbiq edildiyini göstərsədə, lakin İKT-dən istifadə dünyanın ayrı-ayrı regionlarında öz müxtəlifliyi ilə fərqlənir. İKT-nin istifadəsində müxtəlif effektivliklərdən qismən qaynaqlanılır. Əksər Avropa ölkələrində İKT-nin tətbiqinə imkan verən bir sıra əsas amillərə, yəni müəssisələrin informasiya texnologiyalarından daha dolğun istifadə etməsinə imkan verən əlavə şərtlərə kifayət qədər diqqət yetirilməmişdir. Narahatlıq yaradan məqam ondan ibarətdir ki, İKT sahəsində layihələrin 50%-i və ya əksəriyyəti ilkin olaraq qarşıya qoyulmuş məqsədlərə cavab vermir. Bu baxımdan Avropada iqtisadi artım üçün böyük maneə iş yerlərində proseslərin təşkilində zəruri dəyişikliklərin aparılmasında çətinliklərdir [8].

Avropa ölkələrində İKT sahəsində zəif yerlər kiçik və orta müəssisələrdə daha kəskin şəkildə özünü göstərir. Kiçik və orta müəssisələrin, böyük şirkətlərlə müqayisədə, kapitalla çıxış, elmi araşdırmaların və inkişafın nəticələri, yüksək keyfiyyətli informasiya texnologiyaları şəbəkələri və sistemləri (İT), həmçinin menecment vərdişlərinin tədrisi ilə bağlı vəziyyəti hələ ki, yüksək deyildir. Bu ölkələrin əksəriyyətində kiçik və orta müəssisələr şirkətlərin 95%-dən çoxunu təşkil edir, beləliklə, innovasiyaların stimullaşdırılması və İKT-dən səmərəli istifadə sahəsində əldə olunan nailiyyətlər ölkənin daha çox iqtisadi artıma və əmək məhsuldarlığında uduşa nail olmaq qabiliyyətinə güclü təsir göstərəcəkdir. Bununla yanaşı, böyük şirkətlərin də özlərini rahat hiss etmələrinin səbəbləri yoxdur, burada İKT sahəsində menecment bacarıqları çatışmır və bir neçə yeni sistemin inteqrasiyası ilə bağlı spesifik problemlər vardır. Bundan başqa, Avropanın böyük təşkilatları bəzən yavaş-yavaş biznes proseslərini adaptasiya edir və yeni texnologiyaların üstünlüklərindən istifadə etmək üçün insanların fəaliyyət tərzini dəyişdirir.

Azərbaycanda İKT sektorunun inkişaf səviyyəsi

İnformasiya cəmiyyətinə keçidin təmin olunması, innovasiya fəaliyyətinin genişlənməsi və biliyə əsaslanan iqtisadiyyatın qurulması Azərbaycanda son on ildə müəyyən olunmuş başlıca prioritetlərdən hesab olunur. Belə yanaşma ölkədə qəbul olunan proqram və strateji sənədlərdə öz aydınlığı ilə diqqəti cəlb edir. Bu baxımdan aşağıdakı vəzifələrin həyata keçirilməsi yaxın və uzunmüddətli dövr üçün müəyyən edilmişdir:

- ⇒ İKT-nin tətbiqinin genişləndirilməsi;
- ⇒ Elektron xidmətlərin sosial-iqtisadi və ictimai həyatda daha geniş tətbiqi;
- ⇒ İnformasiya təhlükəsizliyi sahəsində fəaliyyətin genişləndirilməsi;
- ⇒ Cəmiyyətin informasiya məhsul və xidmətlərinə tələbatının təmin edilməsi;
- ⇒ Rəqabətqabiliyyətli və ixrac yönümlü İKT potensialının gücləndirilməsi;
- ⇒ Bu sahədə yüksəkixtisaslı mütəxəssislərin və elmi kadrların hazırlanması.

Xüsusilə də, qarşıdakı illərdə İKT infrastrukturunun davamlı və dayanıqlı şəkildə hər bir bölgədə inkişafına nail olunması da daim diqqət mərkəzində saxlanmaqdadır. Belə yanaşma bu kimi mühüm tədbirlərin həyata keçirilməsini əsaslandırır: əhaliyə müasir elektron xidmətlərin göstərilməsi imkanları genişləndirilməli, kənd yaşayış məntəqələri də daxil olmaqla ölkə ərazisində genişzolaqlı, ucuz və keyfiyyətli internetə çıxış təmin

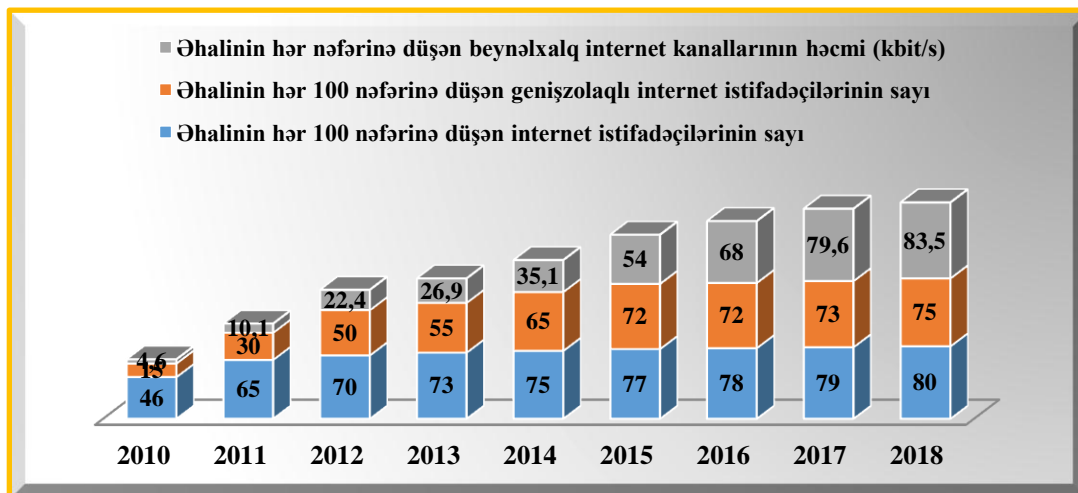
edilməlidir. Həmçinin, distant təhsil, elektron ticarət, tele-tibb və digər müasir xidmət növlərinin geniş tətbiqinə nail olunması ilə geniş çeşidli onlayn xidmətlərin tətbiqi də gündəmdə dayanmalıdır. Region və bölgələrdə İKTnin tətbiqi genişləndirildicə, əhalinin rəqəmsal hazırlığı və ölkənin qlobal informasiya məkanına inteqrasiya səviyyəsi də yüksəldilməlidir. Digər tərəfdən, inkişaf etmiş İKT sektoru vasitəsilə “Elektron hökumət”in formalaşdırılması daha da sürətlənməli, bu məqsədlə sil-silə tədbirlər həyata keçirilməlidir. Əsasən də, dövlət orqanlarında müasir informasiyakommunikasiya texnologiyalarının tətbiqi yeni tələblər əsasında qurulmalı, dövlət orqanlarının öz aralarında vahid infrastruktur əsasında təhlükəsiz informasiya mübadiləsi aparılmalı və onların funksional vəzifələr üzrə əhaliyə elektron xidmətlər göstərməsi geniş baxımdan təmin edilməlidir.

Azərbaycanda informasiya texnologiyalarının inkişafı istiqamətində görülmüş tədbirlər bir sıra perspektiv irəliləyişlərə yol açmışdır. Belə ki, ölkədə ilk telekommunikasiya peyki orbitə çıxarılmış, yüksəksürətli genişzolaqlı şəbəkə xidmətlərindən istifadə səviyyəsi iki dəfədən çox artırılmış və genişzolaqlı şəbəkələr üzrə göstərilən xidmətlərin qiyməti son on ildə 9 dəfəyə yaxın yüksəlmişdir. Bu proseslərin nəticəsi kimi, Azərbaycan İKT üzrə gələcək perspektivə görə Dünya Bankının sıralamasında dünya ölkələri arasında yüksək gəstəriciyə malik olmuşdur. Göstərilən perspektivə daha geniş nail olmaq üçün ölkədə İKT üzrə bir sıra sahələrdə, əsasən də telekommunikasiya sektorunda təkmilləşdirmə imkanları mövcuddur. Həmçinin, İKT-dən ölkədə biznes və dövlət xidmətlərinin məhsuldarlığının və səmərəliliyinin artırılması məqsədilə də istifadə imkanları yüksəkdir. İKT təminatçıları baxımından əsas prioritet bazar iştirakçıları arasında sağlam rəqabət mühitinin yaradılmasıdır. Hazırda sabit genişzolaqlı şəbəkənin böyük hissəsi az sayda şirkətlərdə cəmləşmişdir.

Azərbaycanda son on ildə İKT sektorunun göstəricilərində müsbət dəyişiklik meylləri özünü göstərməkdədir. Belə ki, 2010-cı illə müqayisədə 2018-ci ildə əhalinin hər 100 nəfərinə düşən internet istifadəçilərinin sayı 1,7 dəfə artmaqla 80-ə çatmışdır. Müvafiq dövr ərzində əhalinin hər 100 nəfərinə düşən genişzolaqlı internet istifadəçilərinin sayı 5 dəfə artmaqla 75 təşkil etmişdir. Həmçinin, müqayisə olunan dövr ərzində əhalinin hər nəfərinə düşən beynəlxalq internet kanallarının həcmi (kbit/s) 17 dəfə yüksəlmişdir [11].

Diaqram 1.

İKT xidmətlərindən istifadə səviyyəsi

Mənbə: Diaqram [11] məlumatları əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

İKT sektorunda yaradılmış əlavə dəyərin həcmi də 2010-cı illə müqaisədə 2018-ci ildə 1,6 dəfə artmaqla 1112 milyon manat təşkil etmişdir. Müqayisə olunan dövr ərzində İKT sektorunda məhsul (xidmətlər) buraxılışı 1,6 dəfə yüksəlməklə 1787 milyon manata çatmışdır [11].

Diaqram 2.

İKT sektoru məhsullarının ticarəti üzrə əsas göstəricilər (mly.manat)

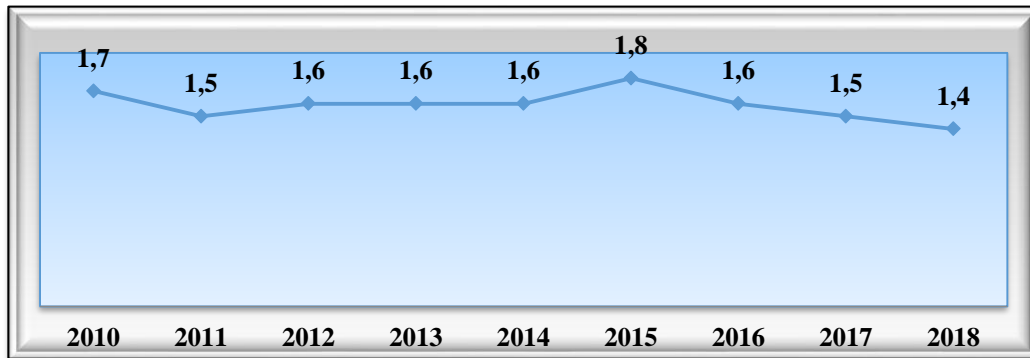

Mənbə: Diaqram [11] məlumatları əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

İKT sektorunda əldə olunan bütün bu kimi müsbət irəliləyişlərə baxmayaraq, İKT sektorunda yaradılmış əlavə dəyərin ÜDM-dəki payı son on ildə demək olar ki, ciddi dəyişikliyi ilə müşahidə edilməmişdir. Belə ki, müqayisə edilən dövr ərzində İKT sektorunda yaradılmış əlavə dəyərin ÜDM-dəki payı 0,3% azalmaqla, 1,4% təşkil etmişdir [11].

Diaqram 3.

İKT sektorunda yaradılmış əlavə dəyərin ÜDM-dəki payı (%)

Mənbə: Diaqram [11] məlumatları əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Nəticə

Dünyanın müasir sosial-iqtisadi inkişafında informasiya mühüm strateji ehtiyata çevrilməkdədir. Qloballaşma amili, informasiya cəmiyyəti quruculuğu müasir dövrdə İKT-nin zamanın tələblərinə uyğunlaşdırmağı tələb edir. Baş verməkdə olan informasiya inqilabı yeni iqtisadiyyatın yaranmasını, insan potensialının inkişafını və dövlətlə cəmiyyət arasında qarşılıqlı münasibətlərin yenidən qurulmasını ön plana çəkir. Bütün bu kimi amillər isə müasir İKT-nin imkanlarından daha çox istifadəni zəruriləşdirir. Azərbaycanda İKT sektorunun daha sürətli inkişafı bu kimi məsələlərə də diqqətin artırılmasını zəruriləşdirir:

- İKT sahəsində geniş dünyagörüşlü əsl peşəkar milli kadrların və yeni nəsil mütəxəssislərin hazırlanması, milli IT üzrə mütəxəssislər bazarı monitorinqinin aparılması, bölgələrindəki ümumtəhsil və ali məktəblərində İKT innovasiyalarını tətbiq etməklə təhsilin informasiyalaşdırılması və informasiya cəmiyyətinin tələblərinə cavab verən yeni nəslin yetişdirilməsi, ölkədə İKT-nin davamlı inkişafı məqsədilə elmi müəssisələrin bazasında elmi araşdırma mərkəzlərinin yaradılması, rəqabətə davamlı yerli İKT məhsulları istehsalının artırılması və İKT sənayesinin genişləndirilməsi.

Ədəbiyyat

1. “Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyası. Bakı, 2012.
2. “Azərbaycan Respublikasında informasiya cəmiyyətinin inkişafına dair 2014-2020-ci illər üçün Milli Strategiya” Bakı, 2014.
3. “Azərbaycan Respublikasında telekommunikasiya və informasiya texnologiyalarının inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi”. Bakı, 2016..
4. Василенко Л.А. Интернет в информатизации государственной службы России: социологические аспекты. М.: Наука, 2016,
5. Данг Д.Х. Развитие информационных технологий в АСЕАН, М.: 2014.
6. Коротков А.В. Государственная политика США, Великобритании, Ирландии и Российской Федерации по преодолению противоречий в информационной сфере. Информационное общество, 2013.
7. <http://emag.iis.ru/arc/infosoc/emag.nsf/BPA/c8b8769f6fef8635c325716b0052794a>
8. <https://www.un.org/development/desa/dpad/publication/мировое-экономическое-положение-и-пе/>
9. https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/a74d62_ru.pdf
10. <https://gtmarket.ru/ratings/ict-development-index/ict-development-index-info>
11. <https://www.stat.gov.az>

Айшан Ровшан кызы Валибейли

Особенности развития информационно-коммуникационных технологий в современном мире

Резюме

В статье изучается опыт современного развития информационно-коммуникационных технологий. В мире выражается отношение к позитивному опыту, полученному в связи с развитием этого сектора. Также оценивается состояние организации и развития информационно-коммуникационных технологий в Азербайджанской Республике. Выдвигаются авторские идеи по развитию этого сектора в стране.

Ключевые слова: ИКТ, социально-экономическое развитие, бизнес-среда

Aishan Rovshan Valibeyli
***Development features of information and communication technologies in the
modern era***

Summary

The article examines the experience of modern development of information and communication technologies. The positive experience gained in the development of this sector in the world is expressed. At the same time, the state of organization and development of information and communication technologies in the Republic of Azerbaijan is assessed. The author points out the development of this sector in the country.

Keywords: ICT, socio-economic development, business environment

Elmi redaktor: i.f.d., dos. Y.Məmmədov

Daxil olub: 13.12.2019.

Çapa qəbul olunub: 16.12.2019.